

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

ŞİMŞEK, Y. ÇİNPOLAT, E. (2021). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Okunabilirlik Özellikleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25 (1) , 233-250.

Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Okunabilirlik Özellikleri

Yaşar ŞİMŞEK (*)

Enes ÇİNPOLAT (**)

Öz: Bu çalışma ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı dersi kitaplarını okunabilirlik açısından inceleme amacıyla yapılmıştır. Bu ders kitaplarında bulunan bilgilendirici ve edebî olarak kategorize edilen toplam 93 metin incelemeye alınmıştır. İncelemeye tiyatro ve şiir metinleri dâhil edilmemiştir. Çalışmanın yürütülmesinde temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesinde Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülleri kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında doküman incelemesinden, analizinde ise betimsel analizden faydalanılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre çoğu metin Ateşman okunabilirlik formülüyle orta güçlükte; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüyle ise eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf) olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca bilgilendirici metinlerin okunabilirlik açısından edebî metinlere göre daha zor oldukları ve zorluk düzeyinin sınıf seviyesi ile düzenli artış göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okunabilirlik, Türk Dili ve Edebiyatı, lise, ders kitabı

Readability Features of High School Turkish Language and Literature Textbooks

Abstract: This study was carried out for the purpose of analyzing high school Turkish Language and Literature course books in terms of readability. A total of 93 texts categorized as informative and literary in these textbooks were included in the study. Theater and poetry texts were not included in the study. Basic qualitative research method was used in carrying out the study. In analyzing the texts in terms of readability, Ateşman (1997) and Çetinkaya-Uzun (2010) readability formulas were used. Document collection was used for data collection, and descriptive analysis was used for analysis. According to the findings obtained from the study, most of the texts are of medium difficulty with Ateşman's readability formula; With the Çetinkaya-Uzun readability formula, it was concluded that the texts were at the educational reading level (8th to 9th grade). In addition, it has been determined that informative texts are more difficult in terms of readability than literary texts and the level of difficulty does not increase regularly with the grade level.

Keywords: Readability, Turkish Language and Literature, high school, textbook

Makale Geliş Tarihi: 15.04.2020

Makale Kabul Tarihi: 24.03.2021

**) Dr. Öğr. Üyesi Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü (e-posta: yasar.simsek@gop.edu.tr) ORCID ID.https://orcid.org/0000-0002-9389-4984

**) Arş. Gör., Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü (e-posta: enescinpolat@gmail.com) ORCID ID.https://orcid.org/0000-0002-3411-4300

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır iThenticate® intihal incelemesinden geçirilmiştir.

I.Giriş

Türkçe Sözlük'te (TDK, 2005) örgün eğitim; “kişilerin hayata atılmadan, iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul veya okul niteliği taşıyan yerlerde, genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli kanunlara göre düzenlenen eğitim, formel eğitim” olarak tanımlanmıştır. Ülkemizde 2019 verilerine göre örgün eğitim içerisinde ortaöğretim kurumlarında 5.649.594 öğrenci bulunmaktadır (MEB, 2019, s. 128). Türk Dili ve Edebiyatı dersi dokuzuncu sınıfta zorunlu ders olmakla birlikte diğer sınıflarda da verilen dersler arasındadır. Bu öğretim sürecinde ders kitapları ise öğrencilere rehberlik edebilecek, onların her zaman ulaşabilecekleri temel kaynakları durumundadır (Şahin, 1998). “Ders kitapları, öğretim süreci boyunca öğretim programınca belirlenen amaçları ve bu amaçlara bağlı olarak belirlenmiş kazanımları gerçekleştirme ve öğrenciyi hedeflenen bilgi ve becerilerle donatmak amacıyla belli bir plan doğrultusunda hazırlanan basılı ve elektronik materyallerdir.” (Mutlu, Süğümlü ve Çinpolat, 2019, s. 103). Ders kitapları, günümüzde gerçekleşen teknolojik gelişmelerle değişen çevrimiçi eğitim-öğretim ortamlarına karşı düzenli ve programlı öğretim süreci için güncelliğini korumaktadır (Özkan, 2010).

Türk Dili ve Edebiyatı gibi öğretimi metinler ile yürütülen bir dersin başarıya ulaşması için ders kitabındaki metinlerin özenle seçilmesi gerekmektedir. Çünkü derslerin işleniş itibarıyla dört dil becerisinden biri olan okuma becerisine sıkça başvurulmaktadır. Yalçın (2018, s. 119) okumayı “insanların kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları özel sembollerin duyu organları yoluyla algılanıp beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi işlemi”; Akyol (2006, s. 1) ise “ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlardan da görüleceği üzere okuma becerisinin en önemli kısmı okunan metinden anlam çıkartmaktır. Metnin öğrenci tarafından anlaşılabilmesi öğrenci ve öğretmen etkenlerinin yanı sıra metinle de ilgilidir. Metnin biçim ve içerik özelliklerinin öğrencinin gelişim sürecine uygun olması gerekmektedir. Çünkü metin ile okur ayrı bir gerçeklik içerisinde buluşur. Bu metinlerde incelenmesi gereken niteliklerden biri de okunabilirlik durumudur. Güneş (2003, s. 44) de “ders kitaplarında kullanılan cümlelerin de kısa ve basit olması okunabilirliği artırıcı” olduğunu belirtmektedir.

Ateşman (1997) okunabilirliği “Okuyan tarafından metinlerin ne kadar kolay ya da güç anlaşılır olduğu” şeklinde; Klare (1963) ise “Anlama kolaylığı veya yazma tarzından dolayı anlama” olarak tanımlamaktadır. Okunabilirlik alanında yürütülen araştırmaların temel amacı metinde anlaşılabilir bir dil kullanılması ile ilgilidir (Chall, 1988). Çünkü okunabilirlik kavramı ve okuma anlama faaliyetleri ilişkilidir (Çetinkaya, 2010). Okunabilirlik ölçümü ders kitabı içeriklerinin anlaşılabilme güçlüğü durumu açısından 1920’lerden itibaren ilgilenilen bir alan haline gelmiştir (Chall, 1988, s. 2). Böylelikle okunabilirliği ölçmek amacıyla formüller ve grafikler geliştirilmiştir. Bu formüllerde genel olarak metinde yer alan edat-bağlaç sayısı, kelime sayısı, hece sayısı, cümle sayısı, cümle uzunluğu gibi değişkenler kullanılmaktadır. Okunabilirliği ölçümü çalışmalarında

geçerliği ve güvenilirliği kanıtlanmış 200'den fazla formül veya grafik kullanılmaktadır (Klare, 1984). Buna ek olarak 1000'den fazla okunabilirlik çalışması bulunmaktadır (DuBay, 2004). Ayrıca okunabilirlik, incelenen metnin üslubu hakkında bilgi vererek zorluk derecesini anlamamıza yardımcı olduğu için metnin okunabilirlik düzeyinin onun iyi veya kötü metin oluşuyla ilgisi yoktur (Ateşman, 1997).

İlgili alanyazın incelendiğinde Türkçe ders kitaplarının (Bağcı ve Ünal, 2013; Baş ve İnan-Yıldız, 2015; Bozlak, 2018; Demir ve Çeçen, 2013; Kurtoğlu-Zorlu, 2015; Okur ve Arı, 2013), çeşitli ortaöğretim ders kitaplarının (Kurnaz ve Erdem, 2012; Özay-Köse, 2009; Turan ve Geçit, 2010), çeşitli edebî eserlerin (Çeçen ve Aydemir, 2011; Çinpolat, 2019; Kayabaşı, Yılmaz ve Doyumğaç, 2016; Rada, 2016; Teke, 2016) okunabilirlik açısından incelendiği görülmektedir. Ancak yapılan taramada Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

“Okunabilirliğin belirlenmesi ile öğrencilerin düzeylerine uygun metinler seçmek ve öğrenme düzeylerini en üst seviyeye çıkarılabilmek mümkündür” (Bağcı ve Ünal, 2013, s. 13). Böylelikle öğrenci tarafından kavranabilecek metinler sayesinde dersin daha verimli geçmesi sağlanabilir. Ayrıca öğrencinin okuma alışkanlığı kazanmasına da destek olunabilir. Bu anlamda araştırmanın yapılmasının kitap yazarlarına ve öğretmenlere okunabilirlik açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın amacı ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını okunabilirlik açısından incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

1. Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleri ve kelime olarak ortalama cümle uzunlukları nasıldır?
2. İncelemeye alınan metinlerden bilgilendirici türde ve edebî türde olan metinler arasında okunabilirlik açısından farklılık var mıdır?
3. Kitaplardaki metinlerin okunabilirlik seviyeleri sınıflar arasında farklılık göstermekte midir?

II. Yöntem

A. Desen

Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını okunabilirlik yönünden değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımına göre temel nitel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülmüştür (Merriam, 2015). Söz konusu ders kitaplarında bulunan metinleri okunabilirlik açısından inceleyerek genel yargılara ulaşılmak amaçlandığından bu yaklaşım ve yöntemin kullanılması uygun görülmüştür.

B. Çalışma Belgeleri

Araştırmanın amacına uygun olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları incelenmiştir. Kitaplarda bulunan okuma metinleri araştırma için seçilmiştir. Bu metinler bilgilendirici tür ve edebî tür olarak iki kategoride her kitap için ayrı ayrı kategorize edilmiştir. Bu kategoriler şu şekildedir:

Bilgilendirici Türler: Deneme, makale, biyografi/otobiyografi, eleştiri, fıkra, sohbet, röportaj, gezi yazısı, günlük, anı, mektup, haber, nutuk, mülâkat

Edebî Türler: Roman, hikâye, fabl, masal, destan

Böylelikle dokuzuncu sınıf kitabından 13 öğretici, 7 edebî; onuncu sınıf kitabından 12 öğretici, 14 edebî; on birinci sınıf kitabından 15 öğretici, 10 edebî; on ikinci sınıf kitabından ise 12 öğretici, 10 edebî metin çalışma kapsamına alınmıştır. Toplamda ise 52 öğretici, 41 edebî metin bulunmaktadır. Serbest metinler, ünite sonu değerlendirme kısmında bulunan metinler, şiirler ve oyun metinleri çalışma kapsamına alınmamıştır.

Tablo 1. İncelenen Kitapların Künye Bilgileri

#	Kitabın Adı	Yayıncı	Ders Kitabı Kabul Yılı	Baskı Yılı	Sayfa Sayısı
1	Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 9 Ders Kitabı	MEB	2018	2019	272
2	Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 10 Ders Kitabı	MEB	2018	2019	319
3	Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 11 Ders Kitabı	MEB	2018	2019	283
4	Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 12 Ders Kitabı	MEB	2019	2019	289

C. Verilerin Toplanması ve Analizi

Metinlerin okunabilirlik durumlarını tespit etmek amacıyla öncelikle belirlenen metinler Microsoft Word dosyasına aktarılmıştır. Daha sonra formüllerinin uygulanmasında gerekli cümle, kelime ve hece sayıları hesaplanmış (sayılar ve kısaltmalar okunduğu hali ile değerlendirilmiştir) ve formüller Microsoft Excel programı aracılığı ile uygulanmıştır. Böylelikle doküman inceleme yöntemi ile veriler toplamı betimsel analiz ile çözümlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Kullanılan formüllere ilişkin bilgi aşağıda sunulmuştur.

Ateşman Okunabilirlik Formülü: Ateşman'ın (1997), Flesch okuma kolaylığı formülünden uyarladığı okunabilirlik formülü iki değişkeni temel almaktadır. Seçilen metinden alınan bölümün kelime olarak ortalama cümle uzunluğu ve hece olarak ortalama kelime uzunluğudur. Ateşman formülünün uygulanmasına ilişkin ayrıntılı bilgi ve bu formüle göre çıkan okunabilirlik sayısı ve bu sayı değeri aralığına denk gelen okunabilirlik düzeyleri aşağıda verilmiştir:

$$\text{Okunabilirlik sayısı} = 198.825 - 40.175 \times X1 - 2.610 \times X2$$

X1 = hece olarak ortalama kelime uzunluğu

X2 = kelime olarak ortalama cümle uzunluğu

Tablo 2. Ateşman Okunabilirlik Formülünde Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Sayısına Göre Sınıflandırılması

Okunabilirlik	Okunabilirlik sayısı
Çok Kolay	90- 100
Kolay	70- 89
Orta Güçlükte	50- 69
Zor	30- 49
Çok Zor	1- 29

Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülü: Çetinkaya (2010) tarafından Türkçe metinlerin okunabilirliğini belirlemek için bu formülü oluşturmuştur. Seçilen metinden alınan bölümde bulunan ortalama sözcük uzunluğu ve ortalama tümce uzunluğunu temel alan bu formül ve formüle göre çıkabilecek okunabilirlik sayıları ve bu sayı değerleri aralığına denk gelen okuma düzeyleri aşağıda sunulmuştur:

$$\text{Okunabilirlik Puanı} = 118.823 - 25.987 \times \text{OSU} - 0.971 \times \text{OTU}$$

OSU = Ortalama sözcük uzunluğu

OTU = Ortalama tümce uzunluğu

Tablo 3. Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülünde Okunabilirlik Puanının Anlamlandırılması

Okunabilirlik Puanı	Okunabilirlik Düzeyi	Eğitim Düzeyi
0- 34	Engelli Düzey (Zor)	10. 11. ve 12. Sınıf
35- 50	Eğitsel Okuma	8. ve 9. Sınıf
51 +	Bağımsız Okuma	5. 6. ve 7. Sınıf

III. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde okunabilirlik formüllerinden elde edilen puanlar ve okunabilirlik düzeyleri her metin için tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 4. 9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Bilgilendirici Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Edebiyat	48,23-Zor	30,40-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	41	514
Edebiyatın Bilimle İlişkisi	45,12-Zor	28,93-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	38	505
Edebiyat	40,81-Zor	29,02-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	20	346
Metin	52,02-Orta Güçlükte	33,47-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	20	268
Cahit Sıtkı Tarancı	54,19-Orta Güçlükte	35,11-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	47	645

Cenevre	67,64-Orta Güçlükte	41,30-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	104	1064
Kardeş Mektupları	68,88-Orta Güçlükte	39,07-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	30	180
Güzel Yazılar Mektuplar	25,33-Çok Zor	23,59-Engelli Düzey- 10. 11. ve 12. Sınıf	13	308
Şikâyetname	66,08-Orta Güçlükte	41,77-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	14	172
Ahmet Cevdet Paşa'nın Aile Mektupları	75,82-Kolay	45,60-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	26	230
Günce:2	73,07-Kolay	43,20-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	42	335
Gün Dökümü	73,94-Kolay	43,56-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	98	755
Blog Örneği	64,82-Orta Güçlükte	39,83-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	40	429
Ortalama	58,15-Orta Güçlükte	36,52-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	41	442,38

Tablo 4'te Türk Dili ve Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabındaki bilgilendirici türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 13 metinden 3'ünün kolay düzeyde, 6'sının orta güçlükte, 3'ünün zor düzeyde, 1'inin ise çok zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 13 metinden 8'inin eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf), 5'inin ise engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 41; ortalama kelime sayısı ise 442,38'dir.

Tablo 5. 9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Edebi Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Zincir	53,65-Orta Güçlükte	35,85-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	50	762
Son Kuşlar	66,46-Orta Güçlükte	40,76-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	110	1159
Tasa Kuşu	58,97-Orta Güçlükte	42,46-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	48	944
Şehzade İle Gulyabani	49,23-Zor	35,91-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	52	1004
Aslanla Fare	77,16-Kolay	47,73-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	10	106
Yaprak Dökümü	56,71-Orta Güçlükte	37,42-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	111	1275
Küçük Ağa	73,78-Kolay	44,59-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	96	891
Ortalama	62,28-Orta Güçlükte	40,67-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	68,14	877,28

Tablo 5'te Türk Dili ve Edebiyatı 9. Sınıf ders kitabındaki edebî türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 7 metinden 2'sinin

kolay düzeyde, 4'ünün orta güçlükte, 1'inin zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 7 metnin tümünün eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 68,14; ortalama kelime sayısı ise 877,28'dir.

Tablo 6. 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Bilgilendirici Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Edebiyat-Tarih İlişkisi	40,97-Zor	29,91-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	10	184
Din-Edebiyat İlişkisi	54,88-Orta Güçlükte	35,80-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	17	239
Türk Edebiyatının Ana Dönemleri	52,38-Orta Güçlükte	32,11-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	33	369
Türk Yazı Dilinin Tarihî Gelişmesi	53,05-Orta Güçlükte	35,68-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	26	404
İlk Çocukluk	56,48-Orta Güçlükte	34,33-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	96	1015
İzmir Kapılarında Mustafa Kemal	60,70-Orta Güçlükte	37,16-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	80	857
Münir Özkul'u Yitirdik	43,52-Zor	32,59-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	36	714
Alzheimer'a Erken Teşhis Koyan Yapay Zekâ	37,06-Zor	25,48-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	20	315
Türkiye İçin Gurur Gecesi! Aziz Sancar Nobel Ödülünü Aldı	53,74-Orta Güçlükte	33,44-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	30	354
Der-Beyân-I Cevâmi-İ Erzurum	76,31-Kolay	46,46-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	115	1104
Daha Dün	67,55-Orta Güçlükte	41,75-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	55	602
Selçuk'tan Söke'ye	56,68-Orta Güçlükte	36,20-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	62	806
Ortalama	54,44-Orta Güçlükte	35,07-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	48,33	580,25

Tablo 6'da Türk Dili ve Edebiyatı 10. Sınıf ders kitabındaki bilgilendirici türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 12 metinden 1'inin kolay düzeyde, 8'inin orta güçlükte, 3'ünün zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 12 metinden 6'sının eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf), 6'sının ise engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 48,33; ortalama kelime sayısı ise 580,25'tür.

Tablo 7. 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Edebi Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Destanını Beyan Eder Hanım Hey!	71,35-Kolay	45,56-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	98	1257
Kerem ile Aslı	80,62-Kolay	49,51-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	76	758
Hayber Kalesi Cengi	58,37-Orta Güçlükte	38,04-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	51	716
Leyla vü Mecnun (Orijinal Değil Açıklaması)	69,00-Orta Güçlükte	51,23-Bağımsız Okuma Düzeyi-5. 6. ve 7. Sınıf	54	481
Kediler	32,57-Zor	26,03-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	67	1378
Yüksek Öğçeler	73,76-Kolay	43,83-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	66	543
İlyada	53,81-Orta Güçlükte	36,51-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	37	593
Şahmeran ve Lokman Hekim Efsanesi	56,56-Orta Güçlükte	34,39-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	31	328
Oğuz Kağan Destanı	86,49-Kolay	53,30-Bağımsız Okuma Düzeyi-5. 6. ve 7. Sınıf	204	2031
Battal Gazi Destanı	83,90-Kolay	49,87-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	198	1487
Notre Dame'ın Kamburu	47,17-Zor	32,89-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	51	865
Felâton Bey ile Râkım Efendi	60,88-Orta Güçlükte	40,22-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	86	1274
Mai ve Siyah	20,88-Çok Zor	23,22-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	56	1525
Ateşten Gömlek	63,30-Orta Güçlükte	39,15-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	123	1370
Ortalama	61,33-Orta Güçlükte	40,26-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	85,57	1043,28

Tablo 7'de Türk Dili ve Edebiyatı 10. Sınıf ders kitabındaki edebî türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 14 metinden 5'inin kolay düzeyde, 6'sının orta güçlükte, 2'sinin zor düzeyde, 1'inin ise çok zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 14 metinden 2'sinin bağımsız okuma düzeyinde (5. 6. ve 7. sınıf), 8'inin eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf), 4'ünün ise engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 85,57; ortalama kelime sayısı ise 1043,28'dir.

Tablo 8. 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Bilgilendirici Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Ayna ve Toplum	60,08-Orta Güçlükte	36,61-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	100	1051
“Edebî Akım” Terimi	39,41-Zor	27,94-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	54	921
Dünyada ve Türkiye’de Rüzgâr Enerjisi	31,08-Zor	25,06-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	38	781
İnsan-Doğa İlişkisi Bağlamında Çevre Sorunları ve Felsefe	29,07-Çok Zor	24,41-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	97	2082
Hayat ve Edebiyat	17,89-Çok Zor	21,35-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	22	600
Zenginlerin İftar Sofralarında	62,37-Orta Güçlükte	39,72-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	51	652
İstemeye Dair	53,37-Orta Güçlükte	34,80-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	55	772
Mizahta Ehliyet	53,97-Orta Güçlükte	36,00-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	49	743
80 Gün 64 Saat	49,13-Zor	33,08-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	13	201
Gustave Flaubert Nazariyat-I Edebiye ve Felsefisi	48,44-Zor	32,19-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	25	371
Rabia Hatun Şiirleri	55,75-Orta Güçlükte	37,01-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	37	554
Peyami Safa’nın Yalnızız Romanındaki Anlatım Sanatı	52,17-Orta Güçlükte	33,85-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	72	993
Sami Paşazade Sezai Bey	65,49-Orta Güçlükte	41,77-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	117	1499
Abdülhak Şinasi Hisar	59,65-Orta Güçlükte	36,37-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	88	929
Traktörcü	84,25-Kolay	49,07-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	166	1010
Ortalama	50,80-Orta Güçlükte	33,94-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	65,6	877,26

Tablo 8’de Türk Dili ve Edebiyatı 11. Sınıf ders kitabındaki bilgilendirici türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 15 metinden 1’inin kolay düzeyde, 8’inin orta güçlükte, 4’ünün zor düzeyde, 2’sinin ise çok zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 15 metinden 7’sinin eğitsel okuma düzeyinde (8. ve

9. sınıf), 8'inin ise engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 65,6; ortalama kelime sayısı ise 877,26'dır.

Tablo 9. 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Edebi Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Kamyon	54,58-Orta Güçlükte	35,46-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	91	1261
Pazarlık	79,90-Kolay	49,71-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	94	1025
Oğlumuz	81,17-Kolay	47,33-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	113	726
Koca Öküzün Ölümü	78,84-Kolay	45,88-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	118	769
Odalardan Biri	82,45-Kolay	47,11-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	197	980
Yaban	72,45-Kolay	44,29-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	117	1177
Huzur	60,20-Orta Güçlükte	37,77-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	85	1021
Murtaza	76,16-Kolay	45,06-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	169	1315
Tutunamayanlar	77,34-Kolay	45,14-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	261	1782
Yaşlı Adam ve Deniz	72,15-Kolay	42,87-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	143	1194
Ortalama	73,52-Kolay	44,06-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	138,8	1125

Tablo 9'da Türk Dili ve Edebiyatı 11. Sınıf ders kitabındaki edebî türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 10 metinden 8'inin kolay düzeyde, 2'sinin orta güçlükte; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 10 metnin tümünün eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 138,8; ortalama kelime sayısı ise 1125'tir.

Tablo 10. 12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Bilgilendirici Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Edebiyat ile Felsefe Arasındaki İlişki	34,37-Zor	26,15-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	18	344
Edebiyat ile Psikoloji ve Psikiyatri Arasındaki İlişki	31,39-Zor	24,49-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	21	409
Dilin Tarihi Süreç İçerisindeki	60,41-Orta Güçlükte	37,81-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	17	202

Değişimini Etkileyen Sebepler				
İlk Örneklerden Günümüze Türkçenin Önemli Sözlükleri	32,50-Zor	27,04-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	28	617
Doğruluk Kaygısı	59,44-Orta Güçlükte	36,95-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	23	266
Karalama Defteri	43,85-Zor	29,79-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	19	297
Kitap	70,37-Kolay	40,48-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	57	370
Sabaha Doğru	68,95-Orta Güçlükte	41,51-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	45	420
Nutuk	57,92-Orta Güçlükte	36,83-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	29	370
Başkumandan Muharebesi	63,69-Orta Güçlükte	40,26-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	44	543
Kök Türk Kitabeleri	69,38-Orta Güçlükte	46,02-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	13	198
Alparslan'ın Malazgirt Meydan Muharebesi'ndeki Nutku	51,51-Orta Güçlükte	35,64-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	16	270
Ortalama	53,64-Orta Güçlükte	35,24-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	27,5	358,83

Tablo 10'da Türk Dili ve Edebiyatı 12. Sınıf ders kitabındaki bilgilendirici türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 12 metinden 1'inin kolay düzeyde, 7'sinin orta güçlükte, 4'ünün zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 12 metinden 8'inin eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf), 4'ünün ise engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 27,5; ortalama kelime sayısı ise 358,83'tür.

Tablo 11. 12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı Edebî Türlerin Okunabilirlik Puanları

Metin Adı	Ateşman Formülü	Çetinkaya-Uzun Formülü	Cümle Sayısı	Kelime Sayısı
Bir Saatlik Telâki	75,00-Kolay	43,79-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	90	635
Demiryolu Hikâyecileri-Bir Rüya	60,46-Orta Güçlükte	36,57-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	134	1353
Karanfilsiz	77,64-Kolay	44,87-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	165	1020
Parasız Yatılı	73,66-Kolay	42,76-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	212	1450
Üç İstanbul	58,67-Orta Güçlükte	36,54-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	69	806
Bereketli Topraklar Üzerinde	75,53-Kolay	45,17-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	146	1241

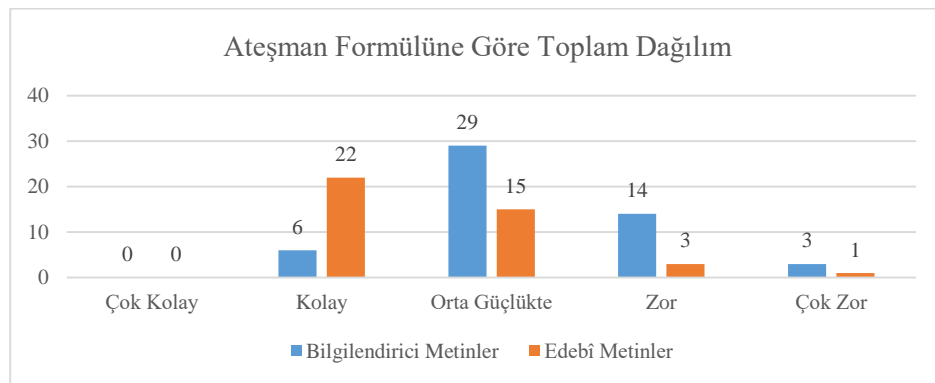
Aylak Adam	78,00-Kolay	44,49-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	182	972
Sevgili Arsız Ölüm	70,76-Kolay	41,68-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	114	905
Selvi Boylum Al Yazmalım	74,65-Kolay	43,92-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	135	1020
Bülbülü Öldürmek	51,45-Orta Güçlükte	34,49-Engelli Düzey-10. 11. ve 12. Sınıf	82	1257
Ortalama	69,58-Orta Güçlükte	41,42-Eğitsel Okuma Düzeyi-8. ve 9. Sınıf	132,9	1065,9

Tablo 11’de Türk Dili ve Edebiyatı 12. Sınıf ders kitabındaki edebî türdeki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi bulunmaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre incelenen 10 metinden 7’sinin kolay düzeyde, 3’ünün orta güçlükte; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise 10 metinden 9’unun eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf), 1’inin ise engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu görülmektedir. Ayrıca kitaptaki metinlerin ortalama cümle sayısı 132,9; ortalama kelime sayısı ise 1065,9’dur.

Tablo 12. Kitaplarda yer alan metinlerdeki cümlelerin kelime olarak ortalama uzunlukları

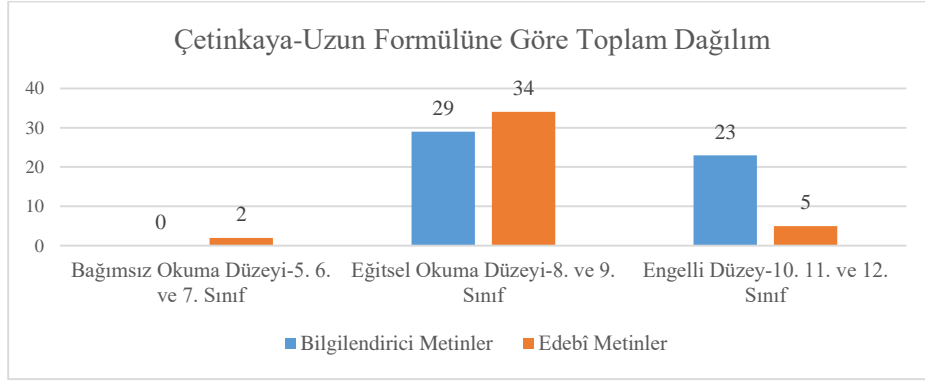
Kitap	Kelime Olarak Ortalama Cümle Uzunluğu
9. Sınıf	11,8
10. Sınıf	12,1
11. Sınıf	10,2
12. Sınıf	9

Tablo 12’de Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında yer alan metinlerin kelime olarak ortalama cümle uzunlukları sunulmuştur. Buna göre 9. sınıf kitabının ortalama cümle uzunluğu 11,8; 10. sınıf kitabının ortalama cümle uzunluğu 12,1; 11. sınıf kitabının ortalama cümle uzunluğu 10,2; 9. sınıf kitabının ortalama cümle uzunluğu 9 olarak hesaplanmıştır.

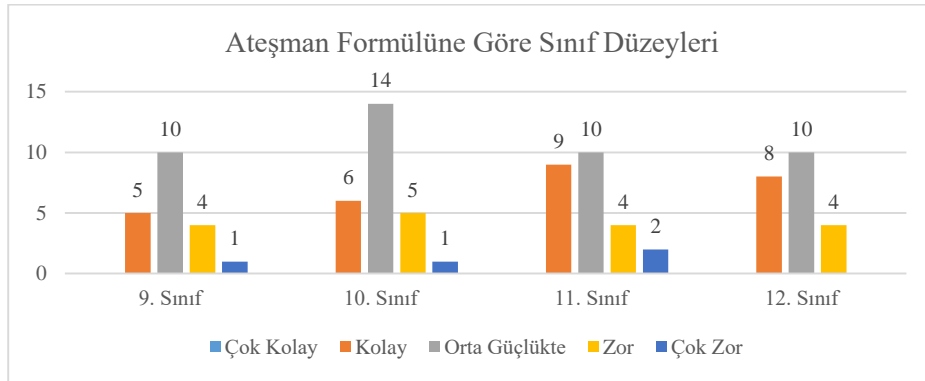
Grafik 1. Tüm metinlerin Ateşman okunabilirlik formülüne göre sonuçları

Grafik 1’de incelemeye alınan tüm metinlerin Ateşman okunabilirlik formülüne göre düzeyleri verilmiştir. Buna göre incelenen 93 metinden 28’inin kolay, 44’ünün orta güçlükte, 17’sinin zor, 4’ünün ise çok zor düzeyde olduğu görülmektedir.

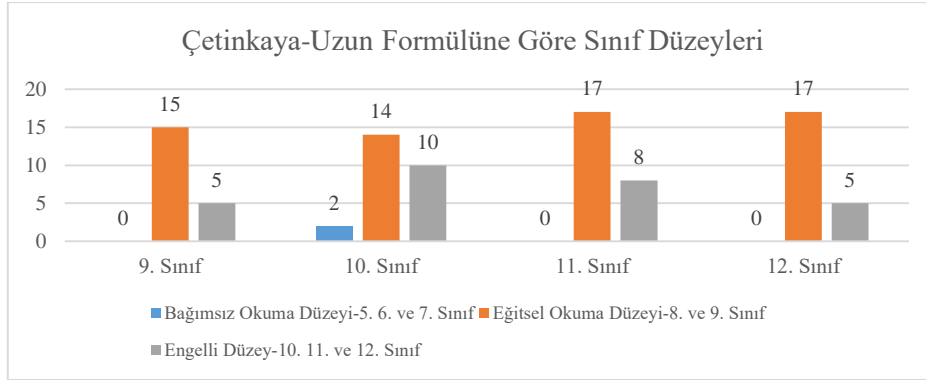
Grafik 2: Tüm metinlerin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre sonuçları

Grafik 2’de incelemeye alınan tüm metinlerin Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre düzeyleri verilmiştir. Buna göre incelenen 93 metinden 2’sinin bağımsız okuma düzeyinde (5. 6. ve 7. sınıf), 63’ünün eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf), 28’inin ise engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu görülmektedir.

Grafik 3: Ateşman formülüne göre sınıf düzeyleri

Grafik 3’te incelenen tüm metinlerin sınıf düzeylerine ve Ateşman okunabilirlik formülüne göre dağılımı verilmiştir. Buna göre 9. Sınıf ders kitabında 5 kolay, 10 orta güçlükte, 4 zor, 1 çok zor; 10. Sınıf ders kitabında 6 kolay, 14 orta güçlükte, 5 zor, 1 çok zor; 11. Sınıf ders kitabında 9 kolay, 10 orta güçlükte, 4 zor, 2 çok zor; 12. Sınıf ders kitabında ise 8 kolay, 10 orta güçlükte, 4 zor metin bulunmaktadır.

Grafik 4: Çetinkaya-Uzun formülüne göre sınıf düzeyleri

Grafik 3'te incelenen tüm metinlerin sınıf düzeylerine ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre dağılımı verilmiştir. Buna göre 9. Sınıf ders kitabında 15 eğitsel düzeyde (8. ve 9. sınıf), 5 engelli (endişe) düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf); 10. Sınıf ders kitabında 2 bağımsız düzey (5. ve 6. sınıf), 14 eğitsel düzeyde (8. ve 9. sınıf), 10 engelli (endişe) düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf); 11. Sınıf ders kitabında 17 eğitsel düzeyde (8. ve 9. sınıf), 8 engelli (endişe) düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf); 12. Sınıf ders kitabında ise 17 eğitsel düzeyde (8. ve 9. sınıf), 5 engelli (endişe) düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) metin bulunmaktadır.

IV. Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre Türk Dili ve Edebiyatı kitaplarındaki incelenen metinlerin genel olarak hedef kitlesine uygun olduğuna ulaşılmıştır. İncelenen kitapların Ateşman okunabilirlik formülüne göre en fazla orta güçlükte metinlerden; Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre ise eğitsel okuma düzeyinde (8. ve 9. sınıf) metinlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Kurnaz ve Erdem (2012) ortaöğretim Dil ve Anlatım ders kitaplarını Ateşman okunabilirlik formülüne göre inceledikleri çalışmada metinlerin bu çalışmada olduğu gibi çoğunlukla orta güçlükte olduğunu belirtmişlerdir. Bunun dışında bu çalışmada kelime olarak ortalama cümle uzunluğunun Kurnaz ve Erdem'in (2012) çalışmasının aksine sınıf düzeyi ilerledikçe artmadığı saptanmıştır. Aksine 12. sınıf metinlerinin kelime olarak ortalama cümle uzunluğu en kısa olanıdır.

Araştırmada kullanılan her iki okunabilirlik formülüne göre de bilgilendirici metinlerin edebî metinlere göre okunabilirlik açısından daha zor olduğu tespit edilmiştir. Kurnaz ve Erdem (2012) de ortaöğretim Dil ve Anlatım ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeyleri bakımından edebî metinlere göre daha zor olduklarını aktarmışlardır. Okur ve Arı (2013) tarafından 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe dersi kitaplarının incelendiği çalışmada, Bağcı ve Ünal (2013) tarafından 8. sınıf Türkçe dersi kitabının incelendiği çalışmada, Mirzaoğlu ve Akın (2018) tarafından yürütülen 5. sınıf Türkçe ders kitabının incelendiği okunabilirlik

çalışmasında, Özdemir (2016) tarafından yine 5. sınıf Türkçe ders kitabının okunabilirlik açısından incelendiği çalışmada da bilgilendirici metinlerin edebî metinlere göre daha zor oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerine sınıf seviyesine göre bakıldığı zaman sınıf seviyesinin ilerlemesine paralel artan bir zorluk seviyesi bulunmamaktadır. Ateşman okunabilirlik formülüne göre 9. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %25'inin kolay, %50'sinin orta güçlükte, %20'sinin zor, %5'inin ise çok zor; 10. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %23'ünün kolay, %53'ünün orta güçlükte, %19'unun zor, %4'ünün ise çok zor; 11. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %36'sının kolay, %40'ının orta güçlükte, %16'sının zor, %8'inin ise çok zor; 12. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %36'sının kolay, %45'inin orta güçlükte, %18'inin zor olduğu görülmektedir. Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 9. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %75'inin eğitsel okuma düzeyi (8. ve 9. sınıf), %25'inin engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf); 10. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %8'inin bağımsız okuma düzeyinde (5. 6. ve 7. sınıf), %54'ünün eğitsel okuma düzeyi (8. ve 9. sınıf), %38'inin engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf); 11. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %68'inin eğitsel okuma düzeyi (8. ve 9. sınıf), %32'sinin engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf); 12. Sınıf ders kitabındaki metinlerin %77'sinin eğitsel okuma düzeyi (8. ve 9. sınıf), %23'ünün engelli düzeyde (10. 11. ve 12. sınıf) olduğu saptanmıştır. Burada görüldüğü üzere metinler sınıf seviyesi ilerledikçe okunabilirlik açısından genel olarak zorlaşmamaktadırlar. Kurnaz ve Erdem (2012) tarafından ortaöğretim Dil ve Anlatım ders kitaplarının incelendiği çalışmada ise okunabilirlik düzeyi açısından en kolay ders kitabının 9. Sınıf seviyesi kitabı olduğu bulunmuştur. Ancak sınıf düzeylerinde okunabilirlik açısından anlamlı istatistiksel bir fark oluşmadığına da değinilmiştir. Okur ve Arı'nın (2013) 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarını okunabilirlik açısından incelediği çalışmasında ise sınıf seviyesi yükseldikçe okunabilirlik seviyesinin de yükseldiği belirtilmektedir. Kurtoğlu-Zorlu (2015) da ilköğretim 3. sınıf Türkçe ve Sosyal bilgiler ders kitaplarını okunabilirlik açısından incelediği çalışmasında metinlerin kitaplar içerisinde kolaydan zora doğru sıralanmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. Metinlerin okunabilirlik durumlarının sınıf seviyesine göre kolaydan zora doğru gitmesine önem verilmesi önerilmektedir.
2. Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından kontrol edilerek seçilmesi de önerilmektedir.

Kaynaklar

- Akyol, H. (2006). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi. *Dil Dergisi*, 58, 71-74.
- Bağcı, H. ve Ünal, Y. (2013). İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 12-28.

- Baş, B. ve İnan-Yıldız, F. (2015). 2. Sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-61.
- Bozlak, Ü. G. (2018). 2016-2017 ve 2017-2018 eğitim ve öğretim yıllarında 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinlerin Uzun-Çetinkaya formülü ile okunabilirlik düzeyleri. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6(14), 209-234.
- Chall, J. S. (1988). The beginning years. Beverley L. Zakaluk and S. Jay Samuels (Eds.). *Readability: Its past, present, and future* içinde ss. 2-13. Newark, DE: International Reading Association.
- Çeçen, M. ve Aydemir, F. (2011). Okul öncesi hikâye kitaplarının okunabilirlik açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 185-194.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Çinpolat, E. (2019). *Miyase Sertbarut'un kitaplarının okunabilirlik düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Demir, M. ve Çeçen, M. A. (2013). İlköğretim I-V. sınıflar Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 197, 80-94.
- DuBay, W. H. (2004). *The principles of readability*. CA, US: Impact Information.
- Güneş, F. (2003). Okuma-yazma öğretiminde cümlelerin önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, XIII, 39-48.
- Karatay, H., Bolat, K. K. ve Güngör, H. (2013). Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik ve anlaşılabilirliği. *International Journal of Social Science*, 6(6), 603-623.
- Kayabaşı, B., Yılmaz, M. ve Doyumğaç, İ. (2016). Mustafa Ruhi Şirin hikâyelerinin okunabilirlik açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 323-343.
- Klare, G. R. (1963). *The measurement of readability*. Ames, Iowa: Iowa State University Press.
- Klare, G. R. (1984). *Readability. Handbook of Reading Research*, ed. P. D. Pearson. New York: Longman, 681-744.
- Kurnaz, C. ve Erdem, C. (2012). Dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinlerin kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri. *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Araştırmaları Dergisi*, 4, 1-19.

- Kurtoğlu-Zorlu, Ö. (2015). Readability of Primary School 3rd Grade Turkish and Social Studies Textbooks. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 972-980.
- MEB (2019). *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2018-2019*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative research a guide to desing and implementation*. Selahattin Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Mirzaoğlu, V. ve Akın, E. (2015). 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirliği Üzerine Bir İnceleme. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 146-155.
- Mutlu, H. H., Süğümlü, Ü. ve Çınpolat, E. (2019). Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) Temelinde Hazırlanan Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 48(224), 101-121.
- Okur, A. ve Arı, G. (2013). Readability of texts Turkish textbooks in grades 6, 7, 8. *İlköğretim Online*, 12(1).
- Özay-Köse, E. (2009). Biyoloji 9 ders kitabında hücre ile ilgili metinlerin okunabilirlik düzeyleri. *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Journal of Arts and Sciences*, 12, 141-150.
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33-46.
- Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1124-1141.
- Rada, M. (2016). *Kaan Murat Yanık'ın Uçurtma Mevsimi kitabındaki öykülerin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Şahin, T. (1998). *Amerika'da ilkokul 5. sınıflarda okutulan ana dili ders kitabının değerlendirilmesi*. Dünyada ve Türkiye'de anadili eğitimi. Sempozyum Bildirileri, Ankara Üniv. Tömer Yayınları, Ankara
- Teke, S. (2016). *Çocuk edebiyatı yazarı Hasan Kallıncı'nın öykülerinin okunabilirlik açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Turan, İ. ve Geçit, Y. (2010). Lise Coğrafya 10. sınıf ders kitabının farklı okullara göre okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 613-622.
- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretimi yöntemleri*. Ankara: Akçağ.

- Yıldırım, A ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yürümez, B. (2010). *Ortaöğretim 9. sınıf biyoloji ders kitabının okunabilirliği ve hedef yaş düzeyine uygunluğu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.